

Nr 17.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i kungörelsen angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 118 av herr *Elofsson, Gustaf*, och II: 136 av herr *Norup*, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om ändring och tillägg till 10 § i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 juni 1948, nr 342, angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m., dels så att bestämmelsen om arealbegränsning för att kunna erhålla lån och bidrag till anläggning av skyddsskog eller skyddshäckar för att motverka sand- och jordflykt upphäves, dels så att även föreningar må kunna erhålla lån och bidrag för samma ändamål».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Den i motionerna åberopade kungörelsen innehåller följande bestämmelser av intresse i detta sammanhang.

10 §.

Lånebidrag och statsbidrag må beviljas för följande slag av åtgärder för inre rationalisering, nämligen

— — — — —
 2) anläggning av skyddsskog eller skyddshäckar för att motverka sand- eller jordflykt;
 — — — — —

12 §.

Lånegaranti för åtgärd, som avses i 10 §, må beviljas en var ägare eller brukare av jordbruksfastighet.

Statsbidrag till dylik åtgärd må utgå allenast till enskild person, som äger eller brukar jordbruksfastighet, och under förutsättning

att brukarens ekonomiska ställning ej är så god, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden, samt

att brukningsdelen ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark, eller, därest brukningsdelen är större, att densamma på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsdel under nämnda arealgräns.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionerna från lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande anfört följande.

Ändringsförslagen torde rätteligen syfta på 12 § (ej 10 §).

Enligt 12 § må lånegaranti för åtgärd, som avses i kungörelsen 10 §, beviljas en var ägare eller brukare av jordbruksfastighet. För beviljande av lånegaranti stadgas således inte några villkor beträffande arealgräns eller ägarens, respektive brukarens ekonomiska ställning. Ej heller föreligger hinder för förening att erhålla statlig lånegaranti till ifrågakvarande åtgärder.

Någon ändring av nuvarande bestämmelser angående lånegaranti erfordras sålunda icke för tillgodoseende av motionernas syften.

I fråga om ändring av bestämmelserna för bidrag får Styrelsen erinra om de synpunkter, som Styrelsen framförde i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 januari 1946 angående åtgärder mot sandstormarnas skadeverkningar inom södra Sveriges sandjordsområden m. m. Styrelsens förslag behandlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 77/1947.

Av den utredning, som låg till grund för ovannämnda skrivelse, framgick, att omfattande skador förorsakas genom sand- och stoffflykt. Skadorna begränsas ej endast till de fastigheter, vars jord är flygbenägen, utan kunna beröra även andra fastigheter och anläggningar, bland dem vägarna, de senare särskilt vid sandstorm i förening med snöstorm. Ett av de mera verksamma medlen mot sand- och stoffflykten utgöres av läskydd i form av skog eller häckar. För åstadkommande av ett till fullo effektivt skydd av sådana läplanteringar är det angeläget, att dessa utföras systematiskt inom ett område efter väl uppgjorda planer. Detta förutsätter i de flesta fall samverkan mellan alla jordbrukare inom en trakt eller ett område, så att inga luckor uppstå, som kunna förminska eller äventyra effekten. Deltagande i dylika skyddsåtgärder skulle, såsom chefen för jordbruksdepartementet också framhållit i propositionen nr 77/1947, ske frivilligt.

För att underlätta och stimulera frivilligt deltagande i utförandet av dylika skyddsplanteringar böra åtgärderna enligt Lantbruksstyrelsen mening understödjas genom bidrag, som i princip lämpligen borde utgå efter samma grunder, som gälla vid torrläggning och väganläggning, d. v. s. oberoende av brukningsenheterens storlek och ägarens eller brukarens ekonomiska ställning.

Det synes Styrelsen lämpligt och önskvärt, att bidragen utgå till företaget som sådant med viss del av totalkostnaden. Detta förutsätter, att vederbörande intressenter bilda en förening (planteringsförening), som svarar för att åtgärderna ifråga komma till stånd och underhållas. Dylik förening bör kunna beviljas statsbidrag, förslagsvis till 40 % av kostnaden. Därjämte bör det stå öppet för lantbruksnämnderna att, under de förutsättningar, som angivas i 15 § i kungörelsen nr 342/1948, lämna bidrag med högre belopp än som medgives enligt 14 §, till enskild person som på grund av sin ekonomiska ställning eljest icke skulle kunna bestrida sina delkostnader i företaget.

Statskontoret har hänvisat till att bestämmelserna i fråga, som tillkommit efter omfattande utredningar, trätt i kraft först den 1 juli 1948. Då ämbetsverket funnit särskilda skäl att redan nu företaga ändring i bestämmelserna icke ha förebragts, har ämbetsverket ansett motionerna ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet. Skadeverkningar genom sandstormar utgöra inom de områden av södra Sverige där de bruka förekomma ett allvarligt jordbruksproblem. Sålunda kan nämnas, att den totala åkerareal där sandstormar förorsaka skador uppskattas till omkring 15 000 hektar.

De nuvarande bestämmelserna om ekonomisk medverkan från statens sida till åtgärder till skydd mot sand och jordflykt, vilka bestämmelser återfinnas i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m., ha tillkommit efter utredning av lantbruksstyrelsen i samråd med skogsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt särskilt anlitade sakkunniga. Resultatet av utredningen, som beslöts den 28 januari 1944 och avlämnades den 8 januari 1946, framlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 77 till 1947 års riksdag. Enligt utredningens förslag skulle bidrag till plantering av skyddsskogar och skyddshäckar alltid utgå ur skogsodlingsanslaget. Enligt propositionen däremot borde vid plantering av skyddsskogar i jordbrukets intresse och av skyddshäckar tillämpas enahanda stödformer som beträffande inre rationaliseringsåtgärder på jordbrukets område. Propositionen föranledde icke erinran från riksdagens sida.

I de föreliggande motionerna har ändring i nu gällande kungörelse påkallats såvitt avser möjlighet att från staten erhålla dels lån och dels bidrag. Av den inledningsvis återgivna bestämmelsen i 12 § första stycket av kungörelsen framgår, att några inskränkningar i de hänseenden motionärerna åsyfta icke gälla beträffande möjligheten att erhålla lånegaranti. Utskottet uppehåller sig därför i fortsättningen endast vid förutsättningarna för att erhålla statsbidrag.

Det synes uppenbart, att utskottet, efter den ingående prövning som enligt det anförda för kort tid sedan ägnats frågan om formerna för statens medverkan till åtgärder i förevarande hänseende, icke bör utan ny grundlig utredning förorda sådan ändring av dessa former att de grundläggande principerna för dem rubbas. En dylik principiell ändring skulle det enligt utskottets mening innebära att, såsom motionärerna yrkat, generellt upphäva bestämmelsen om arealbegränsning för bidragsrätten. Att i nuvarande läge, innan närmare erfarenheter av de nyligen införda bestämmelserna hunnit vinnas, sätta i gång en ny omfattande utredning i ämnet finner utskottet icke välbetänkt.

Å andra sidan finner utskottet de i motionerna anförda synpunkterna ha visst fog för sig. Även om det icke torde böra övervägas, att vidtagna generella ändringar i de nu gällande bestämmelserna, synes det likväl utskottet ändamålsenligt att, i fall där särskilda omständigheter föreligga, möjlighet öppnas att medgiva undantag från de i allmänhet gällande reglerna för bidragsrätt. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att departementschefen vid framläggande av propositionen nr 77 vid 1947 års riksdag uttalade, att man icke nått full säkerhet om de mest ändamålsenliga metoderna för bekämpning av sand- och jordflykt och att arbetet härmed under de närmaste åren måste anses i viss mån som en försöksverksamhet.

Utskottet vill sålunda förorda, att statsbidrag skall efter särskild prövning kunna beviljas förening som bildats i syfte att anlägga skyddsskog eller skyddshäckar för att motverka sand- eller jordflykt. Vidare förordar utskottet att, i fall där anläggning av skyddsskog eller skyddshäckar utgör ett allmänt intresse av betydelse, jämväl innehavare av brukningsdel, som innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark, skall kunna erhålla statsbidrag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 118 och II: 136 må bemyndiga Kungl. Maj: t att i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. intaga bestämmelser av innebörd

1) att statsbidrag må, efter prövning av Kungl. Maj: t i varje särskilt fall, utgå till förening som bildats i syfte att anlägga skyddsskog eller skyddshäckar för att motverka sand- eller jordflykt samt

2) att, i fall där anläggning av skyddsskog eller skyddshäckar utgör ett allmänt intresse av betydelse, statsbidrag må, efter prövning av Kungl. Maj: t, utgå till innehavare av brukningsdel, som innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark.

Stockholm den 5 april 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Hjalmar Nilsson, Svedberg, Näslund, Jon Jonsson och Hugo Sundberg; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Johnsson i Kastanjegården, Hæggbloom, Gustafson i Dädesjö, Utbult, Svensson i Vä och Andersson i Hyssna.